

**Broszura informacyjna
dla funkcjonariuszy
policji zainteresowanych
problematyką
przestrzegania i ochrony
praw proceduralnych
wynikających z dyrektyw
2012/13/UE (prawo do
informacji), 2013/48/
UE (prawo dostępu
do adwokata) oraz
2016/1919/UE (prawo do
pomocy prawnej).**

Spis treści

Cel broszury	03
Przegląd dyrektyw	04
Ochrona praw proceduralnych: praktyczne wytyczne dla funkcjonariuszy policji	09
1.1. Prawo do informacji	09
1.1.1. Pismo dotyczące praw	10
1.1.2. Dobre praktyki i zalecenia	11
1.2. Prawo dostępu do adwokata	12
1.2.1. Dobre praktyki i zalecenia	14
1.3. Prawo do pomocy prawnej	14
1.3.1. Dobre praktyki i zalecenia	15
Projekt FULL-PROOF	16

CEL BROSZURY

Niniejsza broszura ma na celu wsparcie funkcjonariuszy policji w ich codziennych kontaktach z osobami podejrzanymi i oskarżonymi. Zawiera jasne i przystępne informacje oraz odpowiedzi na najczęstsze pojawiające się w praktyce pytania, a także praktyczne wskazówki i sugestie oparte na sprawdzonych dobrych praktykach, dotyczące praw osób podejrzanych i oskarżonych zapisanych w dyrektywach 2012/13/UE (prawo do informacji), 2013/48/UE (prawo dostępu do adwokata) i 2016/1919/UE (prawo do pomocy prawnej).

Broszura powstała w oparciu o założenie, że dostęp do jasnych, przystępnych i praktycznych informacji może wspierać przestrzeganie praw ustanowionych w tych dyrektywach Unii Europejskiej (UE).

Dyrektywy te stanowią część przyjętej w 2009 r. „**mapy drogowej dotyczącej praw proceduralnych**”, której celem jest wzmocnienie praw proceduralnych osób podejrzanych i oskarżonych w postępowaniu karnym. Obejmuje ona również **prawo do tłumaczenia ustnego i pisemnego, domniemanie niewinności i prawo do obecności na rozprawie**, a także **gwarancje proceduralne dla dzieci będących osobami podejrzanymi lub oskarżonymi**. Plan działania został włączony do programu sztokholmskiego UE, w ramach którego Rada Europejska podkreśliła, że ochrona praw osób podejrzanych i oskarżonych stanowi podstawową wartość Unii i ma zasadnicze znaczenie dla utrzymania wzajemnego zaufania między państwami członkowskimi.

PRZEGLĄD DYREKTYW

Dyrektywa 2012/13/UE w sprawie **prawa do informacji** w postępowaniu karnym ustanawia minimalne zasady zapewniające, aby osoby podejrzane i oskarżone były niezwłocznie informowani o (i) swoich prawach proceduralnych, (ii) powodach aresztowania lub oskarżenia oraz (iii) miały dostęp do akt sprawy w całej UE.

W odniesieniu do praw proceduralnych osoby te powinny otrzymać niezwłoczną informację dotyczącą co najmniej następujących kwestii:

- ✓ Dostęp do adwokata
- ✓ Prawo do bezpłatnej pomocy prawnej
- ✓ Prawo do informacji o zarzutach
- ✓ Prawo do tłumaczenia ustnego i pisemnego
- ✓ Prawo do milczenia

Ponadto w przypadku aresztowania lub zatrzymania **podejrzany lub oskarżony należy przekazać pisemną informację o przysługujących im prawach, sformułowaną w jasnym i prostym języku**, którą osoby te mogą przeczytać i zachować. Informacja ta powinna zawierać, oprócz wyżej wymienionych praw, następujące informacje:

- ✓ Prawo dostępu do materiałów sprawy;
- ✓ Prawo do poinformowania władz konsularnych i jednej osoby bliskiej;
- ✓ Prawo do pilnej pomocy medycznej;
- ✓ Maksymalną liczbę godzin lub dni, przez które podejrzani lub oskarżeni mogą być pozbawieni wolności przed postawieniem ich przed organem sądowym.

Wzory pism informujących o prawach w postępowaniu karnym i w postępowaniu w sprawie europejskiego nakazu aresztowania (ENA) znajdują się odpowiednio w załącznikach 1 i 2 do [dyrektywy](#).

Podjeźrzeni i oskarżeni muszą również otrzymać wystarczająco szczegółowe informacje o czynie przestępczym, o który są podejrzani lub oskarżeni, aby mogli skutecznie korzystać z prawa do obrony i zapewnić rzetelność postępowania. Należy im również wskazać przyczyny aresztowania lub zatrzymania, w tym konkretne przestępstwo, którego dotyczy postępowanie.

Dostęp do dokumentów i dowodów – zarówno dla osoby podejrzanej lub oskarżonej, jak i jej adwokata – jest niezbędny do zakwestionowania legalności aresztowania lub zatrzymania oraz do wszelkich dowodów rzeczowych (w tym dowodów uniewinniających) znajdujących się w posiadaniu organów.

Bardziej szczegółowy opis można znaleźć w zestawie narzędzi Fair Trials dotyczącym dyrektywy w sprawie prawa do informacji, dostępnym [tutaj](#). Krótkie omówienie głównych punktów dyrektywy 2012/13/UE można znaleźć w raportach Agencji Praw Podstawowych Unii Europejskiej (FRA) „[Prawa w praktyce: dostęp do adwokata i prawa proceduralne w postępowaniach karnych i postępowaniach dotyczących europejskiego nakazu aresztowania](#)” oraz „[Prawa osób podejrzanych i oskarżonych w UE: tłumaczenia pisemne, tłumaczenia ustne i informacje](#)”, które zawierają sekcje poświęcone prawu do informacji. Przegląd norm, wyzwań regionalnych i przykładów dobrych praktyk znajduje się również w raporcie projektu UE „Od prawa do praktyki: wzmocnienie praw proceduralnych w areszcie policyjnym (ProRPC)”, który jest również dostępny [tutaj](#).

Dyrektywa 2013/48/UE w sprawie **prawa dostępu do adwokata** określa podstawowe wymogi dotyczące praw osób podejrzanych i oskarżonych w postępowaniu karnym oraz w sprawach dotyczących europejskiego nakazu aresztowania. Ma ona zastosowanie od momentu, w którym osoba zostaje poinformowana przez organy, że jest podejrzana lub oskarżona o popełnienie przestępstwa, aż do zakończenia postępowania karnego.

Dyrektywa ta opiera się w dużej mierze na zasadach i standardach ustanowionych w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, np. [w sprawie Salduz przeciwko Turcji \(2008\)](#), zgodnie z którym dostęp do adwokata od momentu pierwszego przesłuchania policyjnego jest podstawowym wymogiem rzetelnego procesu sądowego, a ograniczenia tego prawa nieodwracalnie naruszają prawa obrony.

W art. 3 ust. 2 określono, że osoby oskarżone lub podejrzane mają prawo do dostępu do adwokata bez zbędnej zwłoki, od najwcześniejszego z następujących momentów:

Przed przesłuchaniem przez policję, inny organ ścigania lub sąd

W momencie, gdy organy przeprowadzają określone czynności dochodzeniowe lub gromadzą dowody

Po pozbawieniu wolności

Gdy osoba została wezwana do stawienia się przed sądem

Ponadto należy zapewnić poufność komunikacji z obrońcą, jego skuteczny udział w przesłuchaniu oraz obecność podczas kluczowych czynności dochodzeniowych. Dyrektywa wymaga również, aby w przypadku zmiany statusu osoby z świadka na podejrzanego, przesłuchanie zostało natychmiast przerwane, a osoba ta została poinformowana o przysługujących jej prawach, w tym o prawie do adwokata. W przypadku postępowania w sprawie europejskiego nakazu aresztowania dyrektywa zapewnia dostęp do adwokata w państwie wykonującym nakaz oraz możliwość wyznaczenia adwokata w państwie wydającym nakaz.

W wyjątkowych okolicznościach dopuszczalne są pewne tymczasowe ograniczenia, w szczególności gdy istnieje „pilna potrzeba zapobiegania poważnym negatywnym konsekwencjom dla życia, wolności lub integralności fizycznej w danej sprawie” dla rzeczywistych lub potencjalnych ofiar.

Dyrektywa zezwala również podejrzany lub oskarżony na zrzeczenie się prawa do dostępu do adwokata, pod warunkiem że zrzeczenie się tego prawa jest dobrowolne, świadome, jednoznaczne i może zostać cofnięte w dowolnym momencie.

Bardziej szczegółowe wyjaśnienie i przegląd głównych przepisów można znaleźć w następujących materiałach: sprawozdanie FRA „[Prawa w praktyce: dostęp do adwokata i prawa proceduralne w postępowaniach karnych i postępowaniach dotyczących europejskiego nakazu aresztowania](#)” oraz [zestaw narzędzi Fair Trials dotyczący dyrektywy w sprawie dostępu do adwokata](#).

Dyrektywa 2016/1919/UE w sprawie **prawa do pomocy prawnej** ustanawia wspólne minimalne standardy dostępu do pomocy prawnej finansowanej przez państwo dla osób podejrzanych, oskarżonych i poszukiwanych w postępowaniu w sprawie europejskiego nakazu aresztowania. Jej celem jest zapewnienie równego dostępu do wymiaru sprawiedliwości oraz ochrona prawa do rzetelnego procesu sądowego.

Dyrektywa ta jest ściśle powiązana z dyrektywą w sprawie prawa dostępu do adwokata i służy zagwarantowaniu tego samego prawa poprzez finansowanie publiczne, tj. finansowanie pomocy adwokata przez państwo, umożliwiając w ten sposób wykonywanie prawa dostępu do adwokata i zapewniając jego skuteczność.

Ma zastosowanie do osób podejrzanych lub oskarżonych w postępowaniu karnym, które korzystają z prawa dostępu do adwokata zgodnie z odpowiednią dyrektywą i spełniają jedno z trzech dodatkowych kryteriów:

Osoby te są pozbawione wolności.

Są zobowiązane przez prawo do korzystania z pomocy adwokata zgodnie z prawem regionalnym lub krajowym.

Są zobowiązane lub uprawnione do udziału w czynnościach dochodzeniowych lub dowodowych.

Dyrektywa obejmuje również osoby poszukiwane na podstawie europejskiego nakazu aresztowania, które mają prawo do dostępu do adwokata po aresztowaniu w państwie wykonującym nakaz, a także osoby, które początkowo nie były podejrzаныmi lub oskarżonymi, ale stały się nimi podczas przesłuchania.

Aby ustalić, czy dana osoba dysponuje wystarczającymi środkami na opłacenie własnego adwokata w postępowaniu karnym, państwa członkowskie mogą zastosować test środków finansowych, test merytoryczny lub oba te testy. W każdym przypadku test merytoryczny uznaje się za spełniony w następujących okolicznościach: a) gdy podejrzany lub oskarżony zostaje postawiony przed właściwym sądem lub sędzią w celu podjęcia decyzji o zatrzymaniu na dowolnym etapie postępowania objętego zakresem niniejszej dyrektywy; oraz b) podczas zatrzymania.

Pomoc prawna musi zostać przyznana bez zbędnej zwłoki, a najpóźniej:

Przed przesłuchaniem przez właściwy organ.

Przed podjęciem jakichkolwiek czynności dochodzeniowych lub dowodowych.

Bardziej szczegółowy opis i wytyczne dotyczące wdrażania niniejszej dyrektywy można znaleźć w [sprawozdaniu Komisji dla Parlamentu Europejskiego i Rady](#), a także w specjalistycznych zestawach narzędzi dotyczących pomocy prawnej opracowanych w ramach projektów finansowanych przez UE oraz przez organizacje pozarządowe (na przykład [zestaw narzędzi dotyczących transpozycji](#) opracowany przez Fair Trials i Legal Experts Advisory Panel oraz [zestaw narzędzi dotyczących dyrektywy w sprawie pomocy prawnej](#)).

OCHRONA PRAW PROCEDURALNYCH: PRAKTYCZNE WYTYCZNE DLA FUNKCJONARIUSZY POLICJI

W większości przypadków funkcjonariusze policji stanowią **pierwszy punkt kontaktu między podejrzanymi lub oskarżonymi a wymiarem sprawiedliwości w sprawach karnych**. Z tego powodu niezbędne jest zapewnienie skutecznego poszanowania i ochrony praw proceduralnych na tym początkowym etapie, ponieważ stanowi on podstawę zgodnego z prawem postępowania, zmniejsza ryzyko nieprawidłowości proceduralnych i wpływa na sprawiedliwość traktowania w kolejnych fazach postępowania karnego. Niniejsza broszura dotyczy w szczególności kwestii pojawiających się na etapie postępowania przygotowawczego w postępowaniu karnym.

Badania terenowe przeprowadzone wśród prokuratorów, prawników i funkcjonariuszy policji pracujących z podejrzanymi i oskarżonymi na początkowych etapach postępowania karnego pozwoliły zidentyfikować kluczowe wyzwania w codziennej praktyce funkcjonariuszy policji, które posłużyły jako podstawa do opracowania poniższych wytycznych.

Poszanowanie praw człowieka każdej osoby jest podstawowym obowiązkiem każdego funkcjonariusza policji w każdych okolicznościach. Oznacza to traktowanie każdej osoby z godnością, szacunkiem i empatią, a także powstrzymanie się od wszelkich form przemocy, w tym subtelnych form krzywdy psychicznej, nacisku lub zastraszania. Jest to szczególnie ważne na etapie postępowania przygotowawczego, gdzie należy zawsze przestrzegać zasady domniemania niewinności.

1.1. Prawo do informacji

W jaki sposób funkcjonariusze policji mogą zapewnić poszanowanie prawa do informacji?

Podejrzani i oskarżeni muszą być niezwłocznie poinformowani o swoich prawach proceduralnych, w tym o:

- Prawie dostępu do adwokata;

- ✓ Prawie do bezpłatnej pomocy prawnej oraz warunków uzyskania takiej pomocy w danej jurysdykcji;
- ✓ Prawie do informacji o zarzutach;
- ✓ Prawie do tłumaczenia ustnego i pisemnego;
- ✓ Prawie do milczenia.

Artykuł 3 ust. 2 dyrektywy stanowi, że informacje te muszą być przekazane ustnie lub na piśmie, **przy użyciu prostego i przystępnego języka** oraz z uwzględnieniem szczególnych potrzeb osób podejrzanych lub oskarżonych znajdujących się w trudnej sytuacji. Artykuł 4 stanowi, że w momencie aresztowania lub zatrzymania należy przekazać pisemną informację o prawach, zawierającą prawa określone w art. 3, wraz z dodatkowymi informacjami i innymi prawami mającymi zastosowanie na mocy prawa krajowego.

Badania przeprowadzone w ramach projektu FULL-PROOF wskazały na konieczność przekazywania takich **informacji w formie ustnej i pisemnej**, ponieważ moment, w którym dana osoba staje się podejrzaną lub oskarżoną, może być stresujący i przytłaczający, co często prowadzi do zapomnienia treści takich oświadczeń.

Ustne przekazanie tych praw powinno również obejmować bardziej **szczegółowe i dostosowane do potrzeb wyjaśnienie poszczególnych praw**, biorąc pod uwagę poziom napięcia i zrozumienia podejrzanego lub oskarżonego. **Należy unikać skomplikowanego lub prawniczego żargonu.**

Ponadto, w razie potrzeby, ustne wyjaśnienia muszą być udzielane w różnych momentach postępowania, zapewniając podejrzanemu lub oskarżonemu odpowiednią możliwość zrozumienia informacji i uzyskania wyjaśnień.

1.1.1. Pismo dotyczące praw

W momencie aresztowania lub zatrzymania należy przekazać pisemną informację o prawach (art. 4), a podejrzani lub oskarżeni muszą mieć czas na jej dokładne przeczytanie i zachowanie. Lista praw musi zawierać informacje o prawach, o których mowa powyżej, ale także informacje o prawie dostępu do akt sprawy, prawie do powiadomienia władz konsularnych i jednej osoby bliskiej, prawie do pilnej pomocy medycznej oraz maksymalnej liczbie godzin lub dni, przez które osoba ta może być pozbawiona wolności przed postawieniem jej przed sądem, zgodnie z przepisami prawa krajowego. Musi również zawierać informacje o możliwości zakwestionowania sytuacji, w której znajduje się dana osoba, oraz o dostępnych mechanizmach.

Dokument ten musi być napisany prostym i przystępnym językiem oraz **dostępny w kilku językach**. Jeśli odpowiedni język nie jest dostępny, informacje muszą być przekazane ustnie w zrozumiałym języku, a pismo o prawach musi zostać przekazane bez zbędnej zwłoki.

Jak wspomniano powyżej, oprócz dostarczenia dokumentu pisemnego, informacje powinny być również **przekazane i wyjaśnione ustnie**, aby zapewnić, że podejrzany lub oskarżony w pełni rozumie ich treść.

Zgodnie z naszymi ustaleniami i informacjami przedstawionymi w **podręczniku najlepszych praktyk** opracowanym przez Fair Project, podejrzani i oskarżeni często mają trudności ze zrozumieniem swoich praw, gdy są one przekazywane w piśmie o prawach lub wyjaśniane ustnie przy użyciu skomplikowanego języka lub terminologii prawniczej, co podkreśla potrzebę przekazywania informacji w jasny i zrozumiały sposób.

Dobrą praktyką i zaleceniem jest zapytanie osoby, czy ma jakieś pytania, oraz zwracanie uwagi na ton i sposób przekazywania informacji, ponieważ może to znacząco wpływać na zrozumienie.

Chociaż prawo do tłumaczenia ustnego i pisemnego jest wspomniane w niniejszej dyrektywie, zostało ono ustanowione przede wszystkim w **dyrektywie 2010/64/UE**. Jednym z powracających wyzwań jest niemożność zapewnienia tłumaczenia ustnego lub pisemnego bez zbędnej zwłoki. Problem ten można rozwiązać poprzez utrzymywanie **łatwo dostępnej puli wykwalifikowanych tłumaczy**, ze szczególnym uwzględnieniem najczęściej poszukiwanych języków, dostępnych dla każdego posterunku policji.

1.1.2. Dobre praktyki i zalecenia

- Ustne wyjaśnienia udzielane przez wielojęzycznych funkcjonariuszy policji w momencie aresztowania.
- Wielodyscyplinarne opracowanie nowego pisma informującego o prawach w kilku językach: kolorowa ulotka zawierająca podstawowe informacje w języku potocznym oraz dodatkowa ulotka dotycząca postępowania w sprawie europejskiego nakazu aresztowania.
- Różne wzory list praw, dostosowane do różnych kategorii osób i/lub postępowań. Na przykład wersja ilustrowana dla osób niepiśmiennych.
- Wykorzystanie elektronicznego systemu obsługi spraw w celu zaznaczenia, o których prawach poinformowano podejrzanego.
- W przypadku aresztowania lub zatrzymania podejrzani lub oskarżeni powinni mieć możliwość poinformowania osoby trzeciej (na przykład poprzez wykonanie telefonu). W przypadku dzieci należy poinformować ich rodziców lub opiekunów prawnych.

- ✓ Należy unikać przekonywania podejrzanego lub oskarżonego do zaakceptowania tłumaczenia ustnego lub pisemnego istotnych dokumentów w języku angielskim, jeśli nie posługują się oni tym językiem biegle.
- ✓ Wytyczne i szkolenia dotyczące wewnętrznej harmonizacji (poprzez regulacje) w zakresie traktowania osób wymagających szczególnej troski, takich jak dzieci, osoby niepełnosprawne i osoby starsze, umożliwiające świadczenie lepszych usług.
- ✓ Przyjazny dla dzieci szablon komunikacji, obejmującego różne formy przekazu dostosowane do wieku dziecka, wraz z wytycznymi dotyczącymi właściwego sposobu przekazywania informacji. W razie potrzeby zapewnia się obecność specjalistów, takich jak pedagodzy lub psycholodzy, podczas przesłuchania.
- ✓ Nie należy zadawać dalszych pytań, gdy podejrzanym lub oskarżonym wyraził decyzję o zachowaniu milczenia.
- ✓ Poprawa koordynacji między organami ścigania w kwestiach proceduralnych w celu zapewnienia spójności, wspólnych standardów i zharmonizowanych praktyk w każdym kraju.

1.2. Prawo dostępu do adwokata

Prawo dostępu do adwokata ma fundamentalne znaczenie dla skutecznego wykonywania prawa do obrony i ma bezpośredni wpływ na legalność i sprawiedliwość postępowania karnego jako całości. Prawo to przysługuje od najwcześniejszego możliwego etapu do zakończenia postępowania karnego.

Podejrzanym lub oskarżonym muszą mieć dostęp do adwokata bez zbędnej zwłoki, od najwcześniejszego z następujących momentów:

- ✓ Przed przesłuchaniem;
- ✓ Gdy organy prowadzą czynności dochodzeniowe lub dowodowe, w których podejrzanym lub oskarżonym ma obowiązek lub możliwość uczestniczenia, w tym w identyfikacji, konfrontacji lub rekonstrukcji miejsca zbrodni;
- ✓ Bez zbędnej zwłoki po pozbawieniu wolności;
- ✓ Gdy zostali wezwani do stawienia się przed sądem właściwym w sprawach karnych, w odpowiednim czasie przed stawieniem się przed tym sądem.

Prawo to obejmuje jego skuteczne wykonywanie, dlatego funkcjonariusze policji muszą:

Ułatwić komunikację między podejrzanymi lub oskarżonymi a ich adwokatami, na przykład poprzez rozmowy telefoniczne lub wideokonferencje

Szanować **czas i przestrzeń**, w której podejrzeni i oskarżeni spotykają się ze swoim adwokatem

Zapewnić **poufność** wszystkich rozmów i spotkań między podejrzanymi i oskarżonymi a ich adwokatami

Gwarantować **obecność i aktywny udział adwokata** podczas przesłuchania lub dochodzenia

W wyjątkowych przypadkach i wyłącznie na etapie postępowania przygotowawczego państwa członkowskie mogą **tymczasowo** ograniczyć prawa opisane w art. 3 ust. 3 dyrektywy, ale **tylko wtedy, gdy jest to absolutnie konieczne** ze względu na szczególne okoliczności sprawy, z jednego z następujących ważnych powodów:

A

Gdy istnieje pilna potrzeba zapobiegania poważnym negatywnym konsekwencjom dla życia, wolności lub integralności fizycznej osoby.

B

Aby umożliwić śledczym podjęcie natychmiastowych działań, gdy konieczne są środki o kluczowym znaczeniu dla ochrony postępowania karnego.

1.2.1. Dobre praktyki i zalecenia:

Należy wyjaśnić podejrzanym lub oskarżonym znaczenie pomocy adwokata oraz konsekwencje jej braku, zapewniając ich o prawie do pomocy prawnej.

Należy zapewnić środki, czas, przestrzeń i poufność komunikacji między podejrzanymi i oskarżonymi a ich adwokatami.

Należy przyznać adwokatom większe uprawnienia interwencyjne, umożliwiając im składanie wniosków, zgłaszanie uwag i wnoszenie sprzeciwów podczas przesłuchań policyjnych.

Platforma internetowa łącząca adwokatów z podejrzanymi lub oskarżonymi przed ich pierwszym przesłuchaniem przez policję i/lub sędziego śledczego.

Należy udostępnić listę dostępnych adwokatów, połączoną z publiczną linią telefoniczną z odpowiednimi kontaktami.

W przypadku osób aresztowanych na podstawie europejskiego nakazu aresztowania, jeśli zwrócić się one z wnioskiem o konkretnego adwokata z państwa członkowskiego, które wydało nakaz, organy ścigania w państwie wykonującym nakaz są informowane o tym wniosku, a adwokat, o którego pomoc zwrócono się, jest o tym powiadamiany.

1.3. Prawo do pomocy prawnej

Niniejsza dyrektywa gwarantuje osobom o ograniczonych środkach finansowych możliwość skorzystania z prawa dostępu do adwokata, a co ważniejsze, chroni prawo do rzetelnego procesu sądowego i równości stron w dostępie do wymiaru sprawiedliwości.

Aby zapewnić skuteczne wykonywanie tego prawa, funkcjonariusze policji muszą jasno **wyjaśnić procedury uzyskania bezpłatnej pomocy prawnej w ramach obowiązującej jurysdykcji, w tym kryteria kwalifikowalności, ustalenia dotyczące kosztów i inne istotne szczegóły.**

Niewystarczające lub niejasne wyjaśnienia mogą spowodować, że osoba podejrzana lub oskarżona zrzeknie się swoich praw, co może skłonić ją do dochodzenia środków prawnych w późniejszym etapie postępowania. Taka sytuacja może pociągać za sobą konsekwencje, w tym zakaz czynności procesowych, zwolnienie z aresztu, wykluczenie dowodów, kontrolę sądową i roszczenia odszkodowawcze. W szczególności, **jeżeli prawo do pomocy prawnej nie jest przestrzegane na etapie postępowania przygotowawczego, zeznania lub dowody uzyskane bez pomocy prawnej mogą zostać uznane za niedopuszczalne** zgodnie z wyrokiem w sprawie [Salduz przeciwko Turcji \(2008\)](#).

1.3.1. Dobre praktyki i zalecenia:

- Ustanowienie elektronicznego systemu losowego wyznaczania adwokatów z urzędu, zapewniającego szybką pomoc prawną osobom pozbawionym wolności oraz sprawną i przejrzystą procedurę wyznaczania adwokatów.
- Zapewnienie pomocy prawnej przed przesłuchaniem i rozszerzenie jej na postępowania w ramach europejskiego nakazu aresztowania.
- Podmioty świadczące pomoc prawną powinny sporządzać i publikować listy adwokatów zawierające informacje na temat ich wiedzy specjalistycznej, doświadczenia i umiejętności językowych, które będą dostępne na posterunkach policji, w sądach i w Internecie.

Projekt FULL-PROOF

FULL-PROOF to projekt współfinansowany przez Unię Europejską, którego celem jest usprawnienie procedur wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych poprzez kompleksowe zajęcie się naruszeniami praw proceduralnych występującymi na początkowych etapach postępowania sądowego, a konkretnie tych określonych w dyrektywie 2012/13/UE, dyrektywie 2013/48/UE i dyrektywie 2016/1919/UE.

Jeśli chcesz dowiedzieć się więcej o tym projekcie, odwiedź naszą stronę internetową pod adresem

www.full-proof.eu

Konsorcjum

Portugalia

IPS_Innovative Prison Systems

Bułgaria

Bułgarska Organizacja Komitetu Helsińskiego

Włochy

Uniwersytet Boloński

Słowacja

Akademia Policji w Bratysławie

Polska

Polska Platforma Bezpieczeństwa Wewnętrznego

Słowenia

Instytut Pokoju

Rumunia

Akademia Policyjna „Alexandru Ioan Cuza”

FULL-PROOF.EU

Współfinansowane przez Unię Europejską.

Wyrażone poglądy i opinie są jednak wyłącznie poglądami autora(-ów) i niekoniecznie odzwierciedlają stanowisko Unii Europejskiej ani Komisji Europejskiej. Unia Europejska ani Komisja Europejska nie ponoszą za nie odpowiedzialności.

